

مقاله اصلی

مطالعه کیفی سناریوهای زندگی مبتنی بر تحلیل رفتار متقابل زنان دارای همسر با الگوی شخصیت پارانویید

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۷/۲۰ - تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۱/۰۱

خلاصه

مقدمه: هدف از پژوهش حاضر بررسی کیفی سناریوهای زندگی مبتنی بر تحلیل رفتار متقابل زنان دارای همسر با الگوی شخصیت پارانویید بود. روش پژوهش حاضر کیفی از نوع موردی بود.

روش کار: جامعه آماری این پژوهش کلیه زنان دارای همسر با الگوی شخصیتی پارانویید در شهر اصفهان بود. شرکت کنندگان این تحقیق به طریق تعیین حجم نمونه با روش اشباع به ۷ نفر رسید. روش جمع آوری اطلاعات مصاحبه ی نیمه ساختار یافته بود که از قسمت های اطلاعات جمعیت شناختی، کشف سناریوهای زندگی تشکیل شده و برای تعیین میزان استاندارد آن از روش پژوهش به صورت بررسی محتوای آشکار و پنهان داده های بدست آمده از مصاحبه ها به شیوه کدگذاری دستی انجام شد.

نتایج: یافته های پژوهش حاکی از این بود که سناریوهای مختلف دارای سطوح تأثیر گذاری متفاوتی هستند که می توان در سه گروه پر کاربرد، با کاربرد متوسط، بدون کاربرد جایگزین کرد.

نتیجه گیری: یافته ها نشان داد که پیش نویس های زندگی راضی کن، مهم نباش، بچه باش بر دلایل ادامه ی زندگی زنان با همسرانی با الگوی شخصیتی پارانوییدی بیشترین تأثیر را دارند. و این سناریوها از جمله سناریوهایی می باشند که بیشترین میزان تکرار را در مصاحبه های انجام شده از آن خود کردند.

کلمات کلیدی: الگوی شخصیتی پارانویید، پیش نویس های زندگی، تحلیل رفتار متقابل.

هاجر حاجی حیدری^۱

سیداسماعیل موسوی^{۲*}

^۱ کارشناسی ارشد رشته مشاوره، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی شهر، ایران.

^۲ استادیار گروه مشاوره، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی شهر، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: es.mosavi@iauksh.ac.ir

مقدمه

انسان‌ها در هر دوره تحول روانی-اجتماعی، تکالیفی بر عهده دارند. یکی از مهم‌ترین تکالیف دوره بزرگسالی، انتخاب همسر و برقراری رابطه خوشایند و دیرپاست (۱). تحلیل رفتار متقابل یکی از نظریاتی است که به روابط فردی، فرایند حوادث زندگی و واکنش‌های متقابل افراد با یکدیگر توجه بسیار داشته و برای مسائل بین فردی، راهکارهای کاربردی ارائه داده است. این رویکرد نوعی روان‌درمانی است که به منظور رشد و تغییرات شخصی به بررسی روابط و پیوندهای اجتماعی می‌پردازد. تحلیل ساختار شخصیت، با الگوی حالات نفسانی (والد، کودک، بالغ) تصویری از ساختار روان شناختی انسان‌ها به ما ارائه می‌دهد (۲). سنگ بنای تئوری رفتار متقابل سه شکل قابل مشاهده عملکرد «من» می‌باشد. والد، بالغ، کودک درمانگران تحلیل رفتار متقابل بر «من» و «آگاهی» تمرکز دارند. زیرا دریافته اند این مفاهیم، رفتار اجتماعی را بهتر از سایر مفاهیم توضیح می‌دهند و پیش بینی می‌کنند. پیش نویس زندگی آن چیزی است که شخص در دوران اولیه زندگی آن را طراحی می‌نماید، در حالی که روند زندگی آن چیزی است که عملاً اتفاق می‌افتد (۳).

اختلال شخصیت پارانوئید (بدگمان) یکی از طبقات اختلالات شخصیت می‌باشد. مشخصه‌ی بیماران مبتلا به اختلال شخصیت پارانوئید، شکایت و بی اعتمادی دیرپا به همه افراد است. شخصیت پارانوئید قادر نیست که روابط سالم و آزاد با دیگران برقرار کند و به علت نداشتن رشد اجتماعی کافی، الگویی از رفتار عیب جویی در دیگران در او شکل گرفته است. این عدم توانایی وقتی مسئله‌زا می‌شود که فرد پارانویایی تحت فشار روانی قرار می‌گیرد؛ زیرا او نمی‌تواند پیش ادراک‌های خود را با پیش ادراک‌های دیگران هماهنگ کند، یا اینکه نمی‌تواند چشم اندازه‌های دیگران را بفهمد. بنابراین، با اتکا به ابزارها و وسایل خود، به سوء ادراک‌های خود ادامه می‌دهد، واقعیت‌ها را بازسازی می‌کند تا با ادراک‌های او بخوانند. در حد اعلای این شیوه رفتاری، فرد پارانویایی خود را مرکز و

محور جامعه‌ای از افراد می‌بیند که به توطئه علیه او مشغول هستند. از آنجا که چنین موقعیتی به آن صورت که فرد پارانویایی آن را می‌بیند وجود ندارد، گفته می‌شود که چنین فردی در یک شبه جامعه^۲ زندگی می‌کند. محدود کردن روابط همسر با دیگران و اجازه حضور در فعالیت‌های اجتماعی را به همسر ندادن و همچنین شک و سوءظن شدید به همسر می‌تواند ارتباط با این مقیاس داشته باشد (۴).

اریک برن سناریوهای زندگی را اینگونه تعریف می‌کند: طرح زندگی که در دوران کودکی ریخته شده است، به وسیله والدین تقویت شده و با حوادث بعدی توجیه شده است و بالاترین میزان نمود آن در انتخاب‌هایی است که شخص در زندگی به عمل می‌آورد (۵). در زبان علمی تحلیل رفتار متقابل، ما این مطلب را اینگونه بیان می‌کنیم: پیش نویس براساس تصمیمات دوران کودکی قرار دارد. تصمیمات پیش نویس زندگی کودک با تفکر آگاهانه‌ای که در تصمیم‌گیری‌های دوران بزرگسالی وجود دارد، متفاوت است. تصمیمات اولیه نتیجه‌ی احساس‌ها بوده و قبل از اینکه کودک به زبان بیاید گرفته شده اند و بر مبنای واقعیت‌سنجی‌های متفاوتی از آنچه که در دوران بزرگسالی به کار گرفته شده قرار دارند. سناریوهایی که شکست یا بهبودگی‌های پی در پی در بردارند و راه به جایی نمی‌برند، به احتمال زیاد توسط افرادی انتخاب می‌شوند که متقاعد شده اند خوب نیستند. کدامیک از ما بر اساس حالت من با حالت‌های من دیگری عمل می‌کنیم؟ برن به سه نوع حالت من اعتقاد دارد. این حالت‌ها عبارتند از: حالت من "والد"، حالت من "بالغ"، و حالت من "کودک". هنگامی که رابطه برقرار می‌کنیم، پیام‌ها از طریق این حالت‌ها فرستاده می‌شود و به وسیله یکی از حالت‌های من به شخص دیگر می‌رسد. تاثیر رفتار بستگی به "حالت من" دارد که در رابطه با دیگری است. به نظر برن حالت‌های من نقش نیستند، بلکه واقعیت‌های روانی هستند. آن‌ها پدیده‌های طبیعی وابسته به فیزیولوژی هستند و مغز انسان است که سازمان دهنده‌ی

نظرات خودشان و نسبت دادنشان به دیگران، مشخص شده و این ویژگی‌ها سپس با ترس و یا خشم ملاحظه می‌گردد (۹). یکی از عواملی که در بروز روابط زناشویی مهم است ویژگی‌های شخصیتی افراد است. آگاهی از سبک شخصیت و یا نوع خلق و خوی خود، به افراد در شناسایی نقاط قوت و ضعف خود کمک می‌کند. شناخت افراد از شخصیت خویش به افراد بینش می‌دهد چگونه پاسخ‌های خاصی به دیگران بدهند و حتی مهمتر از آن، این مسأله، به درک و شناخت و تفاوت دیگران در ارائه پاسخ، به فرد کمک خواهد کرد در میان تیپ‌های شخصیتی، الگوی شخصیتی پارانوئید، با میزان شیوع بالا یعنی ۲ تا ۴ درصد از جمعیت عمومی، ویژگی‌های خاصی دارد که ارتباط فرد با دیگران و همچنین تعامل دیگران با این افراد را دچار مشکلاتی می‌کند، بنابراین شناخت سناریوهای زندگی زنان دارای همسر با الگوی شخصیتی پارانوئید می‌تواند در یافتن دلایل ادامه یافتن زندگی متأهلی این افراد مفید باشد (۱۰).

در همین راستا نتایج پژوهش ریجین و ویلد^۱ در پژوهشی با عنوان مقایسه اثربخشی درمان بین فردی با درمان تحلیل رفتار متقابل در درمان اختلالات اضطراب و افسردگی نشان داد که اثربخشی طول درمان و اندازه اثر روان درمانی بین فردی مطلوب تر از درمان تحلیل رفتار متقابل بوده، همچنین شواهد نشان می‌دهد، درمان تحلیل رفتار متقابل برای افرادی که دارای اختلالات اضطراب و افسردگی ضعیف تا متوسط هستند، مناسب می‌باشد (۳). همچنین نل و آئول^۲ طی پژوهشی با هدف بررسی تأثیر تحلیل رفتار متقابل بر شادکامی بین زوجین با طرح پیش آزمون و پس آزمون، به این نتیجه رسید که مداخله تحلیل رفتار متقابل بر زنان و مردان متأهل مؤثر بوده است (۱۰).

مبتلایان به اختلال شخصیت پارانوئید با شک و احتیاط به هر نوع رابطه ای نزدیک می‌شوند، به سرعت نسبت به صداقت، وفاداری و اعتماد آشنایان خود تردید می‌کنند و خود را سرد و دور نگه می‌دارند. به اعتماد کردن به دیگران بی رغبت هستند چون می‌ترسند آسیبی به آنها برسد. این سوءظن بی دلیل در

زندگی روانی است و تولیدات آن به شکل "حالت های من" سازمان دهی و اندوخته می‌شوند. هر یک از این حالت‌ها برای ارگانیزم انسان ارزش حیاتی خاص خود را دارد (۶). این سه جنبه شخصیت دارای قدرت اجرایی، قابلیت توافق و سازش، تعدیل و تغییر و تمایز است. در تحلیل رفتار متقابل فرض بر این است که اگر انسان از "حالات من" خود آگاهی یابد، می‌تواند بین منابع متعدد افکارش افتراقی قائل شود و انواع احساساتش را تشخیص دهد. الگوهای موفقیت آمیز را بشناسد و به تضاد و تشابهات درونی خود پی برد و در برابر مسائل و مواردی که در زندگی به آن‌ها برمی‌خورد، آزادی انتخاب بیشتری به دست آورد (۷).

محتوای پیش نویس زندگی هر فردی از دیگران متفاوت است، ویژگی و بی‌همتایی آن مانند اثر انگشت است. از طرف دیگر روند پیش نویس زندگی به نظر می‌رسد که به طور نسبی در تعداد محدودی از الگوهای مشخص می‌گنجد. به نظر می‌رسد اهمیت این پیش نویس‌ها تا حدی باشد که در انتخاب‌های مهم در طول زندگی، از جمله انتخاب همسر نقش بسزایی را ایفا می‌کند. بنابراین بررسی انتخاب همسر با الگوهای شخصیتی ویژه از جمله بدبینی یا پارانوئید می‌تواند افراد را در جهت داشتن کیفیت زندگی مطلوب یاری کند (۸).

بدبینی باوری است که همه چیز را بد می‌داند و در مسیر بدتر شدن یا به غلبه نهایی شر بر خیر معتقد است. بدبینی نقطه مقابل خوش بینی است، باور به این که اشیاء علی‌العموم خوب و مطلوب هستند. بدبینی عبارت است از: الف) تمایل به ابراز دیدگاه منفی یا ناخرسندانه یا اتخاذ تیره ترین دیدگاه ممکن، ب) این اعتقاد که جهان فعلی بدترین جهان‌های ممکن است و این که همه چیز نهایتاً میل به شر دارد، ج) این اعتقاد که شر جهان بر خیر آن می‌چرخد. افراد با الگوی شخصیت پارانوئید دارای بدبینی مفرطی هستند. ممکن است افرادی با پارانوئید قوی تری وجود داشته باشند، اما اغلب به صورت بالینی مشاهده نمی‌شوند (با توجه به مشکل فرد پارانوئیدی او شدیداً از بی‌اعتمادی رنج می‌برد). روانشناسی پارانوئید با ویژگی‌هایی مانند تأثیرات غیر قابل تحمل، تحریک‌های ناگهانی و رد کردن

1- Rijin , wild

2- Nall , Aull

شوهران پارانوئید به خوبی دیده می‌شود، شوهری که بدون هیچ توجیه منطقی دائما به وفاداری همسرش مشکوک است. نکته قابل توجه اینکه بدگمانی و سوء ظن در افراد مبتلا به اختلال شخصیت پارانوئید، برخلاف مبتلایان به اسکیزوفرنی پارانوئید و اختلال هذیانی، معمولا ماهیت هذیانی ندارند، یعنی افکار و تصورات آنها آنقدر نامأنوس نیست که دور از واقعیت به نظر برسد (۱۱).

با توجه به مشکلاتی که افراد با الگوی اختلال شخصیت پارانوئید در طول زندگی ایجاد می‌کنند، شناخت سناریوهای زنان که این مردان را بعنوان همسر انتخاب کرده اند، همچنین شناخت میزان اعتماد زوجین به هم و همچنین آسیبی که "بدبینی" به زندگی زناشویی می‌زند و بررسی این مطلب که آیا زنانی که در کنار مردان بدبین زندگی می‌کنند خودشان نقشه زندگی ویژه ای دارند و اینکه افراد پارانوئید سناریوهای خاصی دارند، به نظر می‌رسد بررسی موارد فوق بتواند موجب بهزیستی این افراد گردد.

بنابراین هدف از پژوهش حاضر، پاسخ به این سؤال است که سناریوهای زندگی زنان دارای همسر با الگوی شخصیت پارانوئید چیست؟

روش کار

روش پژوهش حاضر کیفی از نوع موردی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه زنان دارای همسر با الگوی شخصیت پارانوئید در شهر اصفهان می‌باشند. مشارکت کنندگان از بین زنان دارای همسر با الگوی شخصیت پارانوئید که همسرانشان به کلینیک‌های روان پزشکی شهر اصفهان مراجعه کرده بودند، انتخاب شدند. نمونه گیری در پژوهش‌های کیفی بسیار متفاوت از پژوهش‌های کمی است زیرا هدف آن به جای تعمیم یافته‌ها کسب درک عمیق از پدیده‌ی مورد بررسی می‌باشد. در پژوهش حاضر، به جای نمونه از مشارکت کنندگان و به جای نمونه گیری از انتخاب موارد یا مشارکت کنندگان نام برده می‌شود. در پژوهش حاضر، ابتدا مشارکت کنندگان به صورت نمونه گیری هدفمند انتخاب می‌شوند؛ به طوری که زنان دارای همسر با الگوی پارانوئید انتخاب شوند و این اقدام تا رسیدن به

اشباع داده‌ها ادامه می‌یابد، یعنی تا زمانی که داده جدیدی از سخنان مشارکت کنندگان استخراج نگردد. در این روش نمونه گیری، حجم نمونه به اشباع نظری سؤالات مورد بررسی، بستگی دارد. به این ترتیب که هر گاه محقق به این نتیجه برسد که پاسخ‌های داده شده و یا مصاحبه‌های انجام شده با افراد مطلع به اندازه ای به همدیگر شباهت دارند که منجر به تکراری شدن پاسخ‌ها و یا مصاحبه‌ها شده و داده‌های جدیدی در آنها وجود ندارد، تعداد مصاحبه‌ها را کافی دانسته و دست از مصاحبه می‌کشد (باسول و کانون، ۲۰۱۲). در واقع اشباع اطلاعاتی به این معنی است که در روند مصاحبه مفهوم جدیدی شکل نگرفت و همه سطوح مفهومی تکمیل شده بود. با توجه به جدول زیر مشخصات کلی مصاحبه شوندگان ثبت شد.

ابزار پژوهش

مصاحبه رایج ترین روش جمع آوری داده‌ها در پژوهش کیفی بشمار می‌رود و می‌تواند با انواع موقعیت‌های پژوهشی سازگار شود (۱۲). مصاحبه به عنوان ابزار تحقیق حاکی از تعامل بین دو نفر است. مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته یکی از روش‌های جمع آوری داده‌ها در بخش کیفی است که شامل پرسیدن یک سؤال کلی و جامع، دارای ساختار و بدنبال آن در حین مصاحبه استفاده از سؤالات بیشتر به منظور کاوش عمیق تر و کسب اطلاعات بیشتر است. در این پژوهش جمع آوری داده بصورت گفتگو و مصاحبه نیمه ساختار یافته به صورت حضوری انجام شده است. لازم به ذکر است سؤالات مصاحبه از قبل تعیین شده اند و بسته به نوع مصاحبه از تمام پاسخ دهندگان پرسش‌های مشابه پرسیده می‌شود، اما آنها آزاد هستند که سؤالات را به هر طریقی که می‌خواهند پاسخ دهند. البته در راهنمای مصاحبه جزئیات مصاحبه، شیوه بیان و ترتیب آنها ذکر نمی‌شود. این مورد در طی فرایند مصاحبه تعیین می‌شد (۱۳). سؤالات این مصاحبه در رابطه با تجارب، احساسات و عقاید مشارکت کنندگان در تحقیق در رابطه با موضوع مورد مطالعه می‌باشد. در این مصاحبه تعداد سؤالات می‌تواند بسته به فرد مورد مصاحبه تفاوت پذیرد (۱۴).

شرکت کننده گان در پژوهش تکمیل گردید. مصاحبه‌ها به صورت فردی انجام گرفت و متن مصاحبه‌ها که با دستگاه ضبط صدا یا تلفن همراه ضبط گردیده بود، بصورت مکتوب و کامل ثبت شد. سپس مصاحبه‌ها با دقت فراوان بازخوانی گردید و در دور دوم بازخوانی تمام جملات با تمرکز در موضوع پژوهش، یادداشت شد. سپس داده‌ها کد گذاری و به طور همزمان با داده‌های ثبت شده مقایسه شد. بعد از انجام این مراحل سه سوسازی دوم نیز با موفقیت انجام شد. (۴) در مرحله بعد، مفاهیم جملات استخراج شده ثبت گردید و براساس سؤالات پرسیده شده جملات در دسته‌های خاص خود قرار گرفتند. (۵) ابتدا صحت مصاحبه‌های مکتوب شده، توسط افراد مصاحبه شده، انجام شد، سپس مصاحبه با افراد متخصص پیرامون داده‌های اخذ شده انجام گرفت تا از صحت مطالب اطمینان حاصل گردد.

نتایج

در این پژوهش برای دستیابی به اهداف پژوهش در بازده زمانی بهمن ماه ۱۳۹۶ تا مهر ۱۳۹۷ از زنان دارای همسر با الگوی شخصیت پارانوئید بصورت هدفمند مصاحبه به روش نیمه ساختاریافته به عمل آمد که پس از انجام ۷ مصاحبه و به اشباع رسیدن مصاحبه‌ها پایان گرفت.

جدول ۱- سناریوهای استخراج شده

ردیف	مقوله‌های طبقه بندی شده	کدها	تعداد تکرار مقوله‌ها
۱	مهم نباش	۱	۱۳۴
۲	راضی کن	۲	۹۳
۳	بچه باش	۳	۳۲
۴	بزرگ باش	۴	۳
۵	احساس نکن	۵	۴
۶	متعلق نباش	۶	۱

با توجه به جدول ۱ از بین سناریوهای زنان دارای همسر با الگوی شخصیتی پارانوئید، سناریوی مهم نباش با ۱۳۴ مرتبه تکرار، راضی کن با ۹۳ مرتبه تکرار، بچه باش با ۳۲ مرتبه، بزرگ باش با ۳ مرتبه، احساس نکن با ۴ مرتبه و متعلق نباش با ۱ مرتبه تکرار بیشترین سناریوهای استخراج شده است.

داده‌های کمی و کیفی معیارهای متفاوتی برای دقت و اعتبار داده دارد. اولین این معیارها افزایش موثق بودن تحقیق کیفی است که بعنوان معیار اصلی در نظر گرفته می‌شود. مصاحبه نیز بعنوان ابزار اندازه گیری باید از معیارهای پایایی و اعتبار سایر ابزارها برخوردار باشد. با در نظر گرفتن مطالب در پژوهش حاضر برای تعیین اعتبار مصاحبه، از اعتبار محتوا استفاده شده است. در تحقیقات کیفی روش‌های متنوع برای ارزیابی کیفیت و نتایج در روش شناسی با عنوان معیار باید قابلیت اعتماد یا اعتماد پذیری و قابلیت تأیید پذیری و قابلیت تعمیم پذیری داشته باشند (۱۵).

جهت کسب روایی و پایایی یافته‌های پژوهش حاضر از روش سه سوسازی^۱ استفاده گردید. انواع گوناگونی از روش‌های سه سوسازی جهت افزایش اعتبار یک پژوهش وجود دارد که شامل سه سوسازی داده‌ها، سه سوسازی محقق، سه سوسازی نظری و سه سوسازی روش شناختی است (۱۶). لیکن با توجه به به نوع پژوهش حاضر از سه سوسازی داده‌ها و سه سوسازی محقق استفاده گردید. سه سوسازی داده‌ها به کاربرد منابع گوناگون داده‌ها اشاره دارد. دنزین^۲ (۱۹۷۳) سه سوسازی داده‌ها را بسط داده و آن را شامل زمان و فضا می‌کند. فرض او این است که فهم پدیده اجتماعی، باید در شرایط گوناگون، بررسی شود. سه سوسازی محقق نیز مستلزم وجود بیش از یک محقق در فرایند پژوهش است. این نوع از سه سوسازی بیشتر با فرایند پژوهش است. این نوع از سه سوسازی بیشتر با فرایند پژوهش ارتباط دارد، زیرا در بیشتر مطالعات به بیش از یک نفر برای انجام گردآوری داده‌های نیاز است (۱۱).

(۱) بعد از مصاحبه‌ها و با نظارت استاد راهنما و محقق سه سوسازی اول انجام شد. برای بدست آوردن روایی ابتدا یک مصاحبه به صورت آزمایشی توسط محقق صورت گرفت تا نسبت به انجام و چگونگی صحیح مصاحبه مهارت کافی کسب کند. (۲) مصاحبه ی اول توسط استاد راهنما مورد بررسی قرار گرفت و سپس اصلاحات انجام شد که این نیز باعث رعایت سه سوسازی در زمینه داده‌ها گردید و در مصاحبه‌های بعدی لحاظ شد. (۳) قبل از شروع مصاحبه‌ها، رضایتنامه ی کتبی توسط

¹ Triangulation

² Denzin

در ادامه سناریوهای پرتکرار همراه با زیرمقوله‌های آن تعیین گردید (جدول ۲).

جدول ۲- پرتکرارترین زیرمقوله‌ها

مقوله	تعداد تکرار مقوله	زیرمقوله	تعداد تکرار زیر مقوله ها
		تحقیر شدن های مداوم	۴۰
مهم نباش	۱۳۴	احساس مهم نبودن	۱۳
		احساس بی ارزشی	۴۵
		حق قائل نشدن برای خود	۱۶
		نادیده گرفتن نیازهای شخصی	۷
		بی اهمیت بودن شخص و نیازهای آن	۱۳
		عدم مهارت نه گفتن	۵
		تأیید طلبی افراطی	۶
راضی کن	۹۳	مهربانی بیش از حد حتی به قیمت آسیب دیدن خود	۱۳
		مطابق میل دیگران عمل کردن	۲۳
		ترجیح خشنودی دیگران به خشنودی خود	۶
		مهربانی افراطی	۱۹
		تلاش برای جلب رضایت دیگران	۹
		شخص و نیازها در مرحله دوم اهمیت قرار داشتن	۱۲
		وابستگی در کارها	۲
بچه باش	۳۲	عدم استقلال	۱۰
		رفتار کردن طبق هیجانات	۲۰
بزرگ باش	۳	مسئولیت بزرگ ترازن	۱
		مسئولیت بیش از حد	۲
متعلق نباش	۴	احساس تنهای	۲
		ترجیح تنهایی به بودن با دیگران	۲
احساس نکن	۱	ناتوانی در بیان احساسات	۱

کردن" با ۲۳ مرتبه تکرار، سناریوی بچه باش زیر مقوله ی "رفتار کردن طبق هیجانات" با ۲۰ مرتبه تکرار، بود. برای انتخاب نمونه از ۷ نفر به روش اشباع، محتویات مصاحبه آنان مورد بررسی و کد گذاری دستی قرار گرفت. نتایج نشان

بر اساس نتایج جدول ۲ سناریوهایی که موجب ادامه زندگی زنان با همسرانی با الگوی شخصیت پارانوئید شد شامل سناریوی مهم نباش با زیر مقوله ی "احساس بی ارزشی" با ۴۵ مرتبه تکرار، سناریوی راضی کن با زیر مقوله ی " مطابق میل دیگران عمل

باش) دسته بندی کرد. در مورد چگونگی تأثیر سناریوهای بر ادامه زندگی زنان سالم با همسرانی با الگوی شخصیت پارانوئید نیز می توان بیان کرد که از آن جایی که سناریوهای زندگی به عنوان حالت هایی از رفتار و شخصیت انسان می باشد می تواند رفتارهای مشخصی را در افراد موجب شود که در ادامه زندگی آنها نقش ایفا می کند.

داد نقش سناریوهای زندگی را در دلیل ادامه ی زندگی زنان با همسرانی دارای الگوی شخصیت پارانوئید در سه گروه سناریوهای پر کاربرد (مهم نباش، دیگران را راضی کن، بچه باش)، و سناریوهای با کاربرد کم (احساس نکن، متعلق نباش، بزرگ باش) و سناریوهای بی کاربرد (خودت نباش، سالم نباش، هیچ کاری نکن، قوی باش، کامل باش، عجله کن، سختکوش

جدول ۴- خلاصه سناریوهای پر کاربرد

سناریو (مقوله)	نقش	توضیحات
	زیر مقوله	تمایل برای تحقیر شدن
		احساس بی ارزشی
مهم نباش	کد	خیلی بهم سرکوفت می زنه که تو زن توانمندی نیستی شوهرم من را نمی خواست و همیشه من را می گذاشت و می رفت
	زیر مقوله	ترجیح خشنودی دیگران به خشنودی خود
راضی کن		عدم مهارت "نه" گفتن
	کد	من می خوام کسی برام حرف نزنه، می خوام همه از من راضی باشند
		من را به زور سرسفره عقد نشوندن و بله را گفتم
	زیر مقوله	عدم استقلال
بچه باش		برطبق هیجانانگیز رفتار کردن
	کد	به تنهایی نمی تونم چیزی بخرم
		بی برنامه هستم و خیلی آرام آرام کار می کنم

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نتایج می توان بیان نمود که سناریوهای زندگی زنان در انتخاب مردان با الگوی اختلال شخصیت پارانوئید تأثیر دارد. یافته های پژوهش حاکی از این بود که سناریوهای مختلف دارای سطوح تأثیرگذاری متفاوتی هستند که می توان در سه گروه پر کاربرد، با کاربرد متوسط، بدون کاربرد جایگزین کرد. سناریوهای «مهم نباش، راضی کن، بچه باش» از جمله سناریوهایی می باشند که بیشترین میزان تکرار را در مصاحبه های انجام شده از آن خود کردند.

در تبیین پرتکرار بودن سناریوی مهم نباش باید بیان نمود این سناریو در پژوهش حاضر در ۷ آزمودنی تکرار شد.

پیام سناریوی مهم نباش این است که تو و آنچه انجام می دهی یا می گویی اهمیتی نداری و زمانی دوستت خواهم داشت که خودت را مطرح نکنی. در نظریه تحلیل رفتار متقابل پیام

بازدارنده مهم نباش به این معنی است که این افراد از اینکه خواسته های خود را مطرح کنند خجالت می کشند، چنین فردی احساس ارزشمندی ندارد و هنگامی که تحقیر شود یا از او سواستفاده می شود حالت منفعل بودن به خود می گیرد و این سناریو این پیام را می دهد که زمانی دوستت خواهیم داشت که خودت را مطرح نکنی. این افراد احساس می کنند در زندگی حقی نداند، احساس حقارت اغلب به دلیل خوار و بی ارزش دانستن خود بوجود می آید و سبک های فرزندپروری سخت گیرانه و غفلت گرایانه از مهم ترین عوامل شکل گیری آن است. با توجه به اینکه ویژگی بارز این سناریو عبارت است از: خواست چیزی اما عدم درخواست آن به صورت آزادانه، احساس ناراحتی در هنگام هدایت امور، دشواری در هنگام صحبت کردن در جمع، احساس حقارت، تجربه احساس کهنتری نسبت به منابع قدرت. افراد دارای این سناریو، به علت

تحقیرهایی که در طول زندگی از دیگران دریافت کرده اند خود را نسبت به دیگران پایین تر می‌دانند. از این رو از بیان خواسته‌های خود احساس شرم دارند. لذا در مقابل محدودیت‌های فراوانی که همسری با الگوی شخصیت پارانوئید برای آنها اعمال می‌کنند، این محدودیت‌ها را می‌پذیرند و هرچه برای آنها آزار دهنده باشد مقاومت و اعتراضی نسبت به آن ندارند، چون خود را محق این آزار می‌دانند. در واقع افرادی با این سناریو، احساس بی‌ارزشی غالبی دارند. از بیان نیازهای معقول خود و رومزه خود، احساس شرم دارند. این افراد در برابر رفتارها و تحقیرهای همسرشان، موضع انفعالی دارند. احساس بیشتر این افراد این است که هیچ حقی در زندگی ندارند. در اکثر مواقع دیگران را برتر از خود می‌دانند (۱۷).

سناریوی پرتکرار بعدی که در ۷ آزمودنی وجود داشت سناریوی **راضی کن** بود. این سناریو پایه و شعور اجتماعی کودکان است. این سناریو موجب می‌شود که فرد نتواند در مقابل درد و رنج دیگران تنها یک شاهد باشد. زنان دارای این سناریو در طول زندگی، طبق خواسته‌ی دیگران رفتار می‌کردند و برای راضی نگه داشتن آنها همیشه حتی برخلاف میل خود یا دیگران موافقت می‌کردند. در این افراد مهربانی‌های افراطی دیده شده تا حدی که از ابزار نیازهای اولیه خود چشم‌پوشی می‌کردند. این افراد حاضر هستند دست به هر کاری بزنند تا بقیه دوستشان داشته باشند، به شدت از ناراحت شدن و طرد شدن و مورد قضاوت قرار گرفتن می‌ترسند به طوری که اکثر اوقات سرهم‌موضوعی با دیگران موافقت می‌کنند حتی وقتی عمیقاً باور دارند که طرف مقابل در اشتباه است، بسیاری از اوقات نه گفتن به بقیه برایشان غیرممکن است چون همیشه طرف مقابل را در ذهنشان برتر و محق‌تر از خودشان می‌دانند و در مقابل خود را کم‌اهمیت و بی‌ارزش تصور می‌کنند. یکی از دلایل مهم شکل‌گیری چنین سناریویی از واکنش‌های خصمانه و متحکمانه و طرد کننده والدین در کودکی این افراد نشأت گرفته است، در نظر این افراد تصویری از پدر و مادر خشن و بی‌رحم چک می‌شود و در بزرگسالی آن تصویر ذهنی به صورت ناهشیار بر روی آدمهای دیگر تابانده می‌شوند و دیگران را همان‌طور طرد

کننده و خشن و بی‌رحم تصور می‌کنند و به همین دلیل در برابر آنها فلج می‌شوند و سکوت می‌کنند (۱۸).

سناریوی پرتکرار بعدی سناریوی **بچه باش** بود که در ۳ آزمودنی وجود داشت. با توجه به گفته‌های کامپوز والدین نمی‌توانند بزرگ شدن و استقلال فرزند را بپذیرند و تلاش بر این است که وی همچنان به اطاعت بی‌چون و چرا از والدین ادامه دهد. این افراد برنامه‌ریزی در زندگی ندارند. در انجام کارها به دیگران وابسته هستند. از خود هیچ استقلالی ندارند در نتیجه در انتخاب‌های خود هیچگاه نمی‌توانند دست به‌گزینهش بزنند. در برابر مسئولیت‌هایی که به آنان داده می‌شود احساس ناتوانی می‌کنند و از پذیرش آنان شانه‌خالی می‌کنند. در ارتباط با کودکان فوق‌العاده پرنرزی و از ارتباط با آنان لذت می‌برند و از بزرگ کردن فرزند همیشه به خوبی یاد می‌کنند. افرادی که سناریوی **بچه باش** دارند رضایت بیشتری در روند زناشویی دارند چرا که ازدواج از نظر اریک برن تعامل کودک-کودک است و این افراد یاد گرفته‌اند که همیشه شبیه یک کودک رفتار کنند و از لحاظ استقلالی وابسته هستند و این وابستگی باعث می‌شود که حتی فکر جدایی هم برای آنها اضطراب‌آور و عذاب‌دهنده باشد هر چند که در روابط زناشویی خود رضایت چندانی نداشته باشند (۱۹).

سناریوی بعدی با ۲ بار تکرار در دسته‌ی سناریوهایی با کاربرد متوسط قرار گرفت، سناریوی **بزرگ باش**، می‌باشد. همانگونه که قبلاً بیان شد افرادی که سناریوی **بزرگ باش** دارند متوجه می‌شوند که هر چه سریعتر باید بزرگ شوند و والدین آن‌ها انتظار رفتار کودکانه از آنها را ندارند. این افراد در برابر دیگران احساس مسئولیت می‌کنند و باعث می‌شوند مسئولیت‌های بزرگ را بر عهده بگیرند. این، پیام به فرد داده می‌شود که فرد اجازه ندارد خودش رفتار کند و باعث قبول کردن مسئولیت‌های بیش از حد می‌شود و فرد تلاش می‌کند در موقعیت‌های مختلف مسئولیت بپذیرد و از دیگران حمایت کند. فردی که کودک درونش طرد شده، افسرده است، برق از چشمانش رفته و در حرکاتش خستگی دیده می‌شود و پر از

و یا خواستنی نبودن، بی تمایلی برای نزدیک شدن به راه نجات، گزارشات مربوط به سوء استفاده جسمانی توسط والدین از جمله ویژگی‌های افراد با سناریوی وجود نداشته باش است. همانطور که قبلاً ذکر شد اگر والدین به هر دلیل کودک را نادیده بگیرند باعث بوجود آمدن سناریوی وجود نداشته باش می‌شود که احساس بی ارزشی و ناخواستنی بودن را در شخص بوجود می‌آورد و همیشه آرزو دارد ای کاش من نبودم و اگر نیازهای کودک بلافاصله و بصورت صحیح ارضا شوند و او را دوست داشته باشند حس ارزشمندی در او شکل می‌گیرد (۵).

فکر تکن: فکر کردن می‌تواند انسان را به سمت رشد، صلح و حل مسئله و بهبود پیش برد و باعث تمایز و تفاوت نوع انسان می‌شود. اجازه ی فکر کردن یعنی اعتماد به اندیشه‌های خود و روند تجزیه و تحلیل از راه سالم به منظور تمیزگذاری آزمون واقعیت و تماس با واقعیت از راه عینی. این افراد زمانی که با مشکلات مواجه می‌شوند توان کار کردن و راه حل ارائه دادن ندارند و احساس سردرگمی می‌کنند و به همین دلیل در انجام کارها اهمال می‌کنند و فکر فردی که این سناریو را دارد این است که بخشی از واقعیت را نمی‌بیند و یا یک بخش را خوب می‌بیند و در نتیجه نهایتاً طرز فکر غیرمنطقی خواهد شد (۲۱).

نزدیک نشو: افرادی که دارای این سناریو هستند در کودکی مورد بی توجهی و بی مهری والدینشان قرار گرفته اند. در روابط دچار بی اعتمادی هستند و از اینکه به کسی نزدیک شوند و احساس صمیمیت ایجاد شود دچار احساس ناخوشایند می‌شوند. اگر والدین کودک را از نزدیک شدن به خود یا تماس جسمی یا در آغوش گرفتن منع کنند کودک پیام نزدیک نشو را دریافت می‌کند و تصمیم می‌گیرد به کسی نزدیک نشود و به او علاقمند نشود تا مبادا روزی او را از دست بدهد. شخصیت‌های اجتنابی افرادی دوری گزین، خجالتی و بیش از حد حساس هستند که عزت نفس پایینی دارند و اگر چه مایل به برقراری روابط بین فردی هستند ولی به دلیل ترس زیاد از عدم تأیید اجتماعی و طرد شدن، از برقراری تماس شخصی با دیگران اجتناب می‌کنند و به دلیل ترس از فقدان از روابط اجتناب می‌کنند (۱۶).

اضطراب است و کسانی که کودک درون آنها طر می‌شود هیچ اجازه ای نمی‌دهند که دیگران به آنها کمک کنند (۶).

سناریوهای احساس نکن و سناریوی متعلق نباش با یک بار تکرار از جمله سناریوها با کاربرد متوسط در پژوهش حاضر بودند. افرادی که سناریوی احساس نکن دارند در بیان احساسات خود ناتوان هستند. خشم و غم خود را در زمان مناسب و به اندازه نمی‌توانند برون ریزی کنند. این پیام از والدینی منتقل می‌شود که احساس‌های خود را سرکوب کرده اند. بروز ندادن خشم و غم در این افراد موجب شده که بتوانند با همسری با الگوی شخصیت پارانوئید ادامه زندگی دهند. آنان احساسات غم و ناراضی خود را از انتخاب چنین همسری بروز نمی‌دهند که همین امر می‌تواند باعث پذیرش بهتر همسر و ادامه زندگی با همسری با این ویژگی‌ها می‌گردد و همین عدم بروز احساسات باعث می‌گردد، همسر آنان رضایت از زندگی داشته باشند و از عدم رضایت همسر خود آگاهی نداشته باشد (۸).

در مورد سناریوی متعلق نباش باید بیان کرد که افراد دارای سناریوی متعلق نباش با توجه به اینکه احساس خاص بودن و تفاوت با دیگران دارند، مانع از برقراری رابطه و داشتن احساس تعلق به دیگران از جمله همسر می‌شوند. همانگونه که در مفهوم سناریوی زندگی بیان شده است افرادی که دارای این مهار هستند خود را به شخص یا جایی متعلق نمی‌دانند و احساس تنها بودن می‌کنند. افرادی که این مهار متعلق نباش را دارند هیچ تلاشی برای بهبودی رابطه نمی‌کنند و هیچ اقدام مفیدی انجام نمی‌دهند، این افراد در تحمل جدایی‌های کوتاه مدت ناتوان هستند (۲۰).

همچنین یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که «سناریوهای خودت نباش، سالم نباش، هیچ کاری نکن، قوی باش، کامل باش، عجله کن، سختکوش باش» در زنان دارای همسرانی با الگوی شخصیتی پارانوئید نقشی ایفا نکرده است.

وجود نداشته باش: ویژگی بارز افرادی که این سناریو را دارند عبارت است از عدم رعایت نکات ایمنی، عدم مراقبت از خود و در سطوح عمیق‌تر و شدیدتر میل به آزار رساندن به خود و حتی از بین بردن خود است. احساس بی لیاقتی، دوست داشتنی نبودن

اختلال شخصیت انجام شود تا تکمیل کننده نتایج پژوهش حاضر باشد. بنابراین آموزش هایی براساس نظریه تحلیل رفتار متقابل برای والدین داده شود تا در تربیت فرزندان خود از آن استفاده کنند چون شکل گیری سناریوهای زندگی در دوران کودکی رخ می دهد.

بر اساس نتایج پژوهش پیشنهاد می شود که موضوع پژوهش با روش کمی- کیفی و به وسیله ابزار جمع آوری اطلاعات استاندارد شده انجام گیرد تا بتوان با روش های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و اندازه اثر هر یک از سناریوها بر ادامه زندگی متأهلی افراد برآورد گردد. همچنین پژوهشی مشابه با جهت تعیین سناریوهای زندگی در زوجین بدون الگوی

References

- 1- Zarb JM. Developmental Cognitive Behavioral Therapy with Adults. 1 st edition. Publisher: New York: Routledge, 2017; 2 (8):40-163.
- 2- Harris b, Thomas E. Staying Last, Ismail Fasih, Tehran: New Publication; 2016.
- 3- Rijin C, wild H. Ego S ates and egogram therapy. Transactional-Analysis, 2016;6(14):135-137.
- 4- Karimi Y. The Psychology of Personality, Tehran: Editing Publishing Institute; 2015.
- 5- Mei Y. The relationship between teaching transactional analysis theory and college student happiness: an empirical research. Internation Journal of transactional Analysis Research, 2010;1(6):412-453.
- 6- Johnsson R. Transactional analysis psychotherapy: Three Methods Describing a Transactional Analysis Group Therapy Doctoral dissertation. Department of Psychology, Lund University, 2011;8(4):255-277.
- 7- Shafiabadi A, Naseri Gh. Advice and psychotherapy theories. tehran: The center of science; 2012.
- 8- Caughlin, JP, Huston TL, & Houts, RN. How does personality matter in marriage? An examination of trait anxiety interpersonal negativity, and marital satisfaction. Journal of Personality and Social Psychology, 2011;6(17):326-336.
- 9- Beck A, Freeman A, & Davies D. Cognitive Therapy for Personality Disorders, translated by Davood Karbala'i, Mohammediguni, Ali Akbar Foroughi, Arjmand Publications; 2012.
- 10 - Nall M, Aull M. The Influence of personal characteristics: personality, culture and environment, 2015;7(12):157-176.
- 11 - Oreilly M, Parker N. Unsatisfactory Saturaiion : a critical exploration of the notion of saturated sample sizes in qualitatie research. Qualitative Research ,2013;13 (2). 190-197.
- 12 - Panch F. Introduction methods in Education. London: Stage Publication Lt; 2009.
- 13 - Delaware A. Research Methods in Psychology and Educational Sciences, Tehran: Khome Publications; 2010.
- 14 - Groenewald T. A phenomenological research desing inllustrated. Internation journal of qualitative methods, 2014; 3(1), 42-55.
- 15 - Mohammadpour A. A Qualitative Research Method Against the Method of a Logic and a Design in Qualitative Methodology, Tehran: Sociology Publications; 2013.
- 16 - Shulnik S. Transactional Analysis group therapy on happiness. Inter J of Trans Analys Res, 2012; 2(1): 115-146.
- 17 - Stewart Y. Analysis of Interaction in Practice, translation by Naeem Attarha. Forouzan Publications; 2016.
- 18 - Widdowson M. 100 key points and techniques: Transactional analysis: Routledge; 2009.
- 19 - Campos L P. A Transactional Analysis view of war and peace. Transactional Analysis Journal, 2014; 44(1), 68-79.
- 20 - Hartman C, Narboe N. Catastrophic injunctions. Transactional Analysis Bulletin ,2013; 4 (2),10-12.
- 21 - Groenewald T. A phenomenological research desing inllustrated. Internation journal of qualitative methods, 2014; 3(1), 42-55.

Original Article

Qualitative study of life scenarios based on analysis of the interaction of women with spouses with paranoid personality pattern

Received: 12/10/2019 - Accepted: 21/01/2020

Hajar Haji Heydari¹
Seyed Ismail Mousavi^{2*}

¹M.Sc. in Counseling, Khomeini Shahr Branch, Islamic Azad University, Khomeini Shahr, Iran.

²Assistant Professor of Counseling Department, Khomeini Shahr Branch, Islamic Azad University, Khomeini Shahr, Iran. (Corresponding Author)

Email: es.mosavi@iauaksh.ac.ir

Abstract

Introduction: The purpose of the present study was to evaluate the quality of life scenarios based on the analysis of the interactional behavior of women with spouses with paranoid personality pattern. The present research method was qualitative of the case type. **Methods:** The statistical population of this study was all women with spouses with paranoid personality pattern in Isfahan. The participants in this study reached 7 people by determining the sample size by saturation method. The data collection method was a semi-structured interview that consisted of parts of demographic information, discovery of life scenarios, and to determine its standard by research method to examine the overt and covert content of the data obtained from the interview. Manual coding was done.

Results: The research findings indicated that different scenarios have different levels of impact that can be replaced in three widely used groups, with moderate application, without application.

Conclusion: The findings showed that life drafts are satisfactory, don't worry, be a child. And these scenarios are among the scenarios that received the most repetition in the interviews.

Keywords: paranoid personality pattern, life drafts, interaction behavior.